

**Gemeente
Amsterdam**

In gesprek over criminaliteit:

**21 lessen uit de praktijk
van 100 straatcolleges**

Inleiding

In gesprek over criminaliteit: 21 lessen uit de praktijk

Sinds 2020 worden er straatcolleges gegeven aan Amsterdamse jongeren die vatbaar zijn voor criminaliteit of opgroeien in een omgeving waar criminaliteit aanwezig is. Dit is een vorm van selectieve preventie voor risicogroepen. Het doel hiervan is dat zij inzien wat de schadelijke gevolgen van (drugs) criminaliteit zijn voor henzelf, de mensen om hen heen, de buurt waarin ze wonen en de maatschappij. De belangrijkste 21 lessen die we hebben opgedaan zijn gebundeld in dit document. Deze kunnen toegepast worden door professionals die zelf het gesprek aangaan met jongeren over criminaliteit of door andere geïnteresseerden uit het werkveld.

Straatcolleges

De straatcolleges bestaan uit drie bijeenkomsten. Tijdens deze bijeenkomsten gaan gespreksleiders met ervaring in het criminele circuit in gesprek met groepen jongeren van tussen de 12 en 23 jaar oud. In de gesprekken staat het thema 'sociale (on) veiligheid' met criminaliteit als leidraad centraal. Tijdens de straatcolleges worden deelnemers uitgenodigd en uitgedaagd door een gespreksleider om een mening over verschillende vormen van criminaliteit te vormen, en dit met elkaar te bespreken. Zij mogen daar zelf hun eigen standpunt in bepalen. De laatste les wordt verzorgd door een (lokale) gastspreker die inspirerend is voor de jongeren. Het merendeel van deze gastsprekers hebben persoonlijke en/of professionele ervaring met criminaliteit.

De straatcolleges zijn vormgegeven op basis van (semi-) wetenschappelijk onderzoek gericht op bewustwording bij jongeren. Daarnaast staat de ervaringskennis van (ex-)criminelen, politie, ouders, (ex-)drugsgebruikers en praktijkkennis van jongerenwerkers, politie, advocaten en het OM centraal. Want samen kennen zij het 'echte' verhaal. Inmiddels zijn er 100 straatcolleges gegeven op scholen en buurtcentra waar ruim 700 jongeren aan hebben deelgenomen.

In een (klein) deel van onze samenleving wordt criminaliteit on- en offline verheerlijkt, geromantiseerd en gepromoot. Hier is rekening mee gehouden tijdens het ontwikkelen van de straatcolleges. Op deze wijze organiseren we een tegengeluid en maken we het onderwerp bespreekbaar. De straatcolleges zijn onderdeel van brede programmatische inzet. In samenwerking met scholen, zorg en welzijn, politie en de gemeente spannen we ons in om criminaliteit in buurten en wijken, en het effect dat dit heeft op jongeren, tegen te gaan. Bij de aanmeldingen van de straatcolleges zijn dan ook vaak jongerenwerkers, docenten, buurtwerkers en OOV-ambtenaren (projectleiders Jeugd&Veiligheid en Operationeel Team Schoolveiligheid) betrokken die ingebed zijn in de wijkinfrastructuur.

Er is een aantal interne- en externe evaluaties gedaan gericht op de impact van straatcolleges. Het uitvragen van ervaringen van deelnemende jongerenorganisaties en scholen is een vast onderdeel.

Lessen vanuit de straatcolleges

Randvoorwaarden

1. Weet wat het doel is 4
2. Praat met de juiste (groep) jongeren 4
3. Gebruik een relevante kernboodschap 5
4. Houd rekening met de gevoeligheid van het gespreksonderwerp 5
5. Kies goede gespreksleiders 5
6. Zorg dat individuele aandacht na de lessen mogelijk is 6
7. Kies een locatie waar jongeren al komen 6
8. Verbeter op basis van reacties 7

Uitvoering

9. Zorg voor goede voeding van de dialoog 7
10. Weet waar je het over hebt 8
11. Houd ruimte voor improvisatie 8
12. Begin met een duidelijke aanleiding en houd het klein 8
13. Stimuleer kritische gedachtevorming en neem angst weg 9
14. Zet 'criminaliteit' op de juiste manier neer 9
15. Zorg voor herkenbaarheid 10
16. Zorg voor uitdagende werkvormen 11
17. Speel met 'nice-to-know' en 'need-to-know' 12
18. Weeg af welke informatie relevant is 12
19. Sluit aan bij de doelgroep en hun belevingswereld 13
20. Schets het andere perspectief als alternatief 14
21. Maak gebruik van de groepsdynamiek 14

1

Weet wat het doel is

Het doel is dat jongeren tot het inzicht komen dat criminaliteit schadelijke gevolgen heeft voor henzelf, hun sociale omgeving en de samenleving. De meeste jongeren 'rollen' de criminaliteit in. Jonge kinderen dromen van een bestaan als topsporter of influencer en niet van een leven als plofkraker of drugsdealer. Criminaliteit is in beginsel geen weloverwogen keuze. Na de eerste stappen wordt dat het soms wel. De straatcolleges moeten ervoor zorgen dat de deelnemers nadenken over welke invloed criminaliteit heeft op hun eigen leven en op hun omgeving. We sturen erop aan dat de deelnemers daar een eigen mening over vormen, zodat zij weten waarvoor ze kiezen en welke opties er zijn.

Tips

- Maak het doel niet te groot door in te zetten op 'gedragsverandering'. Dat heeft namelijk aandacht, tijd en herhaling nodig: 'It takes a village to raise a child'.
- Zet in op bewustwording van de jongeren door henzelf te laten denken; sommige zaadjes die worden geplant ontkiemen wat later.

2

Praat met de juiste (groep) jongeren

Niet alle jongeren gaan delicten plegen. Voor de meeste jongeren in Nederland is criminaliteit een werkelijkheid uit films of nieuwsberichten. Sommigen kennen het omdat ze zelf slachtoffer zijn geweest van diefstal of van het kopen van (hard)drugs. Het is dus niet relevant om met hen allemaal in gesprek te gaan over criminaliteit. De kans bestaat dat het gesprek met deze jongeren realiteitszin mist en dat zij het onderwerp romantiseren. Delinquent gedrag kan worden gerechtvaardigd ('iedereen doet het') of aangemoedigd ('je kunt zo snel veel geld verdienen').

Tips

- Wees zorgvuldig in het selecteren van de juiste groep waarmee je in gesprek gaat. Benader jongeren die vatbaar zijn voor criminaliteit. Deze doelgroep wordt gekenmerkt door een combinatie van bijvoorbeeld foute contacten, het delen van zorgwekkende beelden op social media, opgroeien in een kwetsbare buurt en straatcultuur. Soms hebben ze al een delict geschiedenis. Deze groep voelt de drang om gezien en gehoord te worden.
- Waak voor een te groot leeftijdsverschil in de groep. De juiste benadering van een jongere hangt namelijk deels af van de leeftijdscategorie. 'Peer-to-peer educatie' werkt bijvoorbeeld minder goed bij 12 en 13-jarigen en bij de leeftijdsgroep van 16 tot 18 jaar werkt het niet om af te schrikken.
- Een gesprek zoals het straatcollege is niet geschikt voor jongeren die onwetend tegenover criminaliteit staan, dit kan juist een tegengesteld effect hebben. Hetzelfde geldt voor jongeren die al zwaar in de criminaliteit zitten. Er is een reële kans dat zij andere deelnemers tijdens of na de les negatief beïnvloeden.

3

Gebruik een relevante kernboodschap

De straatcolleges bieden ruimte aan de gespreksleider om inzichten te delen. In een paar lessen valt weinig invloed uit te oefenen. Bedenk daarom van tevoren goed welke kernboodschap moet landen en welke zaadjes geplant moeten worden. De belangrijkste kernboodschap van de straatcolleges is:

"Makkelijk, veel en snel geld verdienen in de criminaliteit is 'bullshit'. De prijs die je ervoor betaalt is vele malen hoger dan voor een maatschappelijke carrière."

Voor deze boodschap is gekozen omdat dit een betrouwbare conclusie is gebaseerd op de ervaring van de gespreksleiders, gastsprekers en andere personen die vanuit verschillende rollen betrokken zijn geraakt bij (zware) criminaliteit.

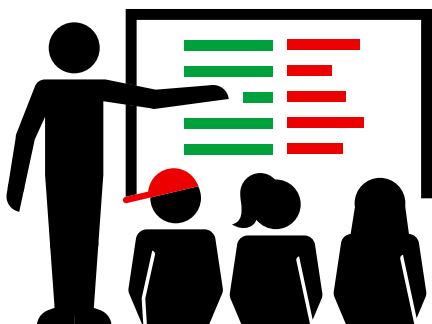
Tips

- Zorg voor een herkenbare en puur geformuleerde kernboodschap. De klassieke overheidscommunicatie is (te) genuanceerd en behoudend. Dat komt onvoldoende binnen bij de doelgroep.
- Maak van de kernboodschap een 'onliner' die gebaseerd is op de perceptie van jongeren in criminaliteit. Eén van de gespreksleiders zegt vaak "Als je geen keuzes maakt in het leven, dan maakt het leven keuzes voor jou." Of: "Als je met de wind meewaait komt je op plekken waar je niet wilt zijn." Dit blijft makkelijk hangen en helpt het gesprek beter opstarten.

4

Houd rekening met de gevoeligheid van het gespreksonderwerp

Een serieus gesprek over (zware) criminaliteit is geen vanzelfsprekendheid. Samen met de jongeren moet er over een drempel heen gestapt worden. Er wordt in het begin vaak lollig gedaan en in sommige gevallen ontstaat er een ongemakkelijke stilte of wordt er naïviteit geveinsd. Daarom moet een gespreksleider weten te schakelen tussen dialoog en college. Het is belangrijk écht iets te melden te hebben. Anders wordt het een lange les en raakt de connectie verloren.

Tips

- Bereid een 'goede eerste indruk' voor. Denk aan een levendig praktijkvoorbeeld of een goed introductiefilmpje met een prikkelende vraag.
- Wees niet te volledig over zaken die de deelnemers weinig boeit, zoals voor welk programma je werkt en hoe fijn de locatie is. Dat leidt alleen maar af. Zogenoemde 'energizers', zoals rondgooien van een bolletje wol, werken voor deze doelgroep niet goed.

5

Kies goede gespreksleiders

De straatcolleges hebben aangetoond dat geschikte gespreksleiders veel invloed kunnen hebben op jongeren. Dit is belangrijker dan de werkmethode of het gespreksmodel. Een goede gespreksleider is overtuigend, authentiek en stelt zich gelijkwaardig op. Daarnaast komen kwaliteiten als flexibiliteit, het kunnen lezen van de groepsdynamiek en kennis overdragen goed van pas.

Tips

- Zorg voor een overtuigende gespreksleider. Naast vakkennis moet de opvatting dat een criminele carrière niet opweegt tegen een maatschappelijke carrière goed overgebracht worden.
- Houding is alles! Door authenticiteit te bewaken lukt het beter te verbinden met de groep. Op deze manier wordt er wederzijdse waardering en respect gecreëerd. Een gespreksleider is niet bang om de deelnemersgroep tegen te spreken en vermijd gevoelige thema's niet. Het is goed soms af te wijken en onorthodox te zijn. Wees flexibel en houd niet vast aan een script. Het is belangrijk om in te kunnen spelen op wat er gebeurt. Dit kan door het volgen van een raamwerk.
- Besteed aandacht aan een goede kennisoverdracht. Het is belangrijk te begrijpen hoe een les opgebouwd wordt, hoe te schakelen tussen werkvormen en hoe de lesstof gedoseerd wordt.

6

Zorg dat individuele aandacht na de lessen mogelijk is

Meerdere groepsgesprekken over criminaliteit kunnen een beeld geven van hoe vatbaar de deelnemers zijn voor het illegale circuit. De gespreksleider kan waarnemen dat een deelnemer te veel kennis heeft of te veel ongemak uitstraalt. Een professional, zoals een leraar, die al wat langer zicht heeft op de deelnemers kan nog andere signalen waarnemen. Signaleren is het zien van veranderingen.

De groepsdialoog kan aangegrepen worden als voeding voor een één-op-één gesprek met de jongere. Vanwege de vertrouwelijke sfeer wordt op individueel niveau meer impact gemaakt dan in een groep.

Tips

- Een groepsdialoog is geen verkapt manier om crimineel gedrag op de radar te krijgen. Desondanks kan een dergelijk gesprek inzichten geven of aanknopingspunten bieden om op individueel niveau door te vragen.
- Organiseer, indien nodig, de juiste opvolging na een groepsgesprek. Het is belangrijk dit van tevoren duidelijk te hebben.
- Heb je na het groepsgesprek zorgen om een jongere? Ga naderhand één-op-één in gesprek met de jongere die extra aandacht nodig heeft.
- Zoek in het individueel begeleiden van de jongere waar passend de samenwerking op met andere organisaties en trek daarin samen op.

7

Kies een locatie waar jongeren al komen

De dialoog moet gevoerd worden op een locatie in de leefomgeving van jongeren. Dat heeft in de eerste plaats een logistieke reden. Het maakt het laagdrempelig voor jongeren om deel te nemen. De werktitel 'straatcolleges' komt van het onderliggende concept om interactieve colleges te geven bij theehuizen, lounges, cafés, kapperszaken en autogarages waar jongvolwassenen samenkomen die affiniteit hebben met het onderwerp.

Tips

- Zoek naar interessante (besloten) locaties waar de doelgroep verblijft, door contact te leggen met locatie-uitbaters en het gezamenlijk belang te vinden. In de praktijk kan dit bijvoorbeeld ook een klaslokaal of jongerencentrum zijn.
- Ga zorgvuldig om met het selecteren van de locatie en het contact met de uitbater ervan. Het bespreken van criminaliteit op niet-overheidslocaties ligt gevoelig. Vaste bezoekers kunnen het zien als verraad wanneer hun boksschool of kapperszaak samenwerkt met de overheid. Dit kan helaas voor imagoschade zorgen bij de locatie-uitbaters.

8

Verbeter op basis van reacties

Na iedere reeks straatcolleges stellen we onszelf de vraag:

“Wat is voor deze specifieke groep de meerwaarde van de straatcolleges?”

We willen overtuigd zijn van de kwaliteit die geleverd wordt en steeds blijven leren en verbeteren. De ervaringen en reacties van de aanwezige jongeren bij de bijeenkomsten en de organisaties die de groepen aanmelden zijn input voor het aanscherpen van de straatcolleges.

Tips

- Plan interview in gedurende een reeks lessen of groepsgesprekken met de gespreksleiders. Zo kan aanscherping of wijziging gelijk worden meegenomen naar de volgende bijeenkomst.
- Stap op de fiets en ga bij een school of jongerenlocatie langs om te horen wat de professionals van het college hebben gevonden. Dat geeft meer antwoorden dan een online formulier vullen.

Foto: ANP. Fotograaf: Eugene Winthagen

9

Zorg voor goede voeding van de dialoog

Het gesprek is een hele krachtige vorm om jongeren tot nadenken aan te sporen. Stel open vragen, vraag door en luister meer dan dat je praat. Het voeren van discussies gaat bij deze groep jongeren te vaak over winnen of verliezen. Een goed resultaat is dat zij na de lessen een mening hebben gevormd over het fenomeen 'criminaliteit' en de impact van sociale onveiligheid scherp hebben.

We geloven niet meer in het geven van eenzijdige voorlichting over criminaliteit. Het bekende verhaal van een ervaringsdeskundige die voor de klas vertelt hoeveel jaar hij of zij gezeten heeft en welke heftige delicten hij of zij gepleegd heeft werkt niet voor iedereen. Het is lastig voor jongeren om zich hiermee te identificeren. Een combinatie van meerdere ervaringsverhalen en verschillende invalshoeken werkt beter, dit kan ook via beeldmateriaal dat als middel wordt ingezet om het gesprek over aan te gaan.

Tips

- Zorg in de basis voor generieke, uitdagende en laagdrempelige vragen en stellingen waar de deelnemers eenvoudig een antwoord op kunnen geven, zoals: 'Criminaliteit is een keuze' of 'Je hebt meer te vrezen voor andere criminelen dan voor justitie'.
- Verwacht niet dat jongeren gelijk alles blootleggen. Creëer veiligheid door het over de 3e persoon te hebben. Stel vragen als "Kennen jullie iemand anders die...?", of "Hebben jullie weleens van een ander gehoord dat...?"

10

Weet waar je het over hebt

Wees geloofwaardig. Het wordt een uitdaging serieus genomen te worden door jongeren wanneer zij doorhebben dat de gespreksleider weinig van criminaliteit weet. Door op de hoogte te zijn van de (online) leefwereld van jongeren creëer je respect. Apps als Signal hebben het werk van Facebook overgenomen omdat hier meer privacy wordt gewaarborgd. Dit houdt in dat het veiliger is om bepaalde (criminele) ideeën en plannen uit te wisselen. De jongeren weten dat en verwachten ook dat de gespreksleider dit weet.

Het hebben van wel of geen achtergrond in de criminaliteit doet er minder toe, daar hoeft ook de nadruk niet op te liggen. Op 'straat' en de online-wereld worden jongeren al geconfronteerd met personen die zich grootser voordoen dan ze zijn. Daarom zetten we tijdens de straatcolleges ook gespreksleiders in die over vakkennis beschikken.

Tips

- Ga in gesprek met jongeren die in de criminaliteit hebben gezeten om jouw hypothesen te toetsen. Vraag ze bijvoorbeeld hoe ze in het circuit terecht zijn gekomen.
- Spreek tegen wanneer nodig, ontkracht leugens, breek geromantiseerde gedachten af en word daardoor serieus genomen.
- Behandel voorbeelden uit de praktijk die voor jongeren herkenbaar zijn. Dit is geloofwaardig.
- Wees selectief in het delen van eigen ervaringen.

Foto: ANP. Fotograaf: Thomas Trutschel

11

Houd ruimte voor improvisatie

Een gespreksleider moet het gesprek stimuleren en kaderen. Ervaring leert namelijk dat het jongeren niet zelfstandig lukt om een constructieve dialoog te voeren. Daarnaast is het belangrijk om voldoende ruimte te laten voor wat de jongeren willen bespreken en toevoegen.

Geen enkele groep deelnemers is hetzelfde. De onderlinge dynamiek, sociale veiligheid, groepsgrootte, leeftijd, afstand tot criminaliteit en omgeving zijn bepalend voor de inhoud. Hierdoor wordt het gesprek gevoed. Er zijn tijdens straatcolleges meerdere onderwerpen aan bod gekomen die ingebracht zijn door de jongeren zelf. Zo wordt er gesproken over liquidaties en over de status van gevestigde en bekende criminelen. Sommige jongeren hebben vragen over het verkrijgen van een VOG en discriminatie. Ook worden er regelmatig negatieve en expliciete uitspraken gedaan over bijvoorbeeld politie en justitie. De gespreksleider kan dit moment aangrijpen om een constructieve discussie te starten of het ijs te breken.

Tips

- Maak een lesplanning met deelonderwerpen en gesprekspunten en een grove tijdsindeling. Vertaal die naar verschillende werkvormen.
- Speel verder in op wat de deelnemers bespreekbaar maken.

12

Begin met een duidelijke aanleiding en houd het klein

Het is belangrijk met de aanleiding van de les te beginnen.

“Wat is het verhaal van criminaliteit? Wij hebben daar als professionals zorgen over. Is dat terecht of onterecht? Laten we samen onderzoek doen naar hoe dat zit. We hebben invloed op hoe we met elkaar naar criminaliteit kijken.”

Het heeft geen toegevoegde waarde om als gespreksleider (aan het begin) uitgebreid stelling te nemen. Dat slaat de dialoog neer. Het is verder ook belangrijk het gesprek klein en lokaal te houden. In sommige buurten en onder bepaalde groepen wordt criminaliteit genormaliseerd en gedoogd. Het lijkt voor sommigen een logisch gevolg te zijn van ongelijke kansen in de samenleving. Daar waar het gaat over drugshandel en de schaduwkant van drugsgebruik kan het een ingewikkeld gesprek worden. Denk aan het gedogen van softdrugs maar het niet mogen produceren. In meerdere straatcolleges is verwezen naar het studentenleven of klanten op de Amsterdamse Zuidas. Ook geven de jongeren aan dat dealen niet wordt gezien als ‘high impact crime’. Volgens hen komen hier geen directe slachtoffers bij kijken.

Tips

- Benoem bij aanvang spelregels, met name waar het gaat over omgangsvormen en respect naar elkaar in het gesprek.
- Start met een ervaringsverhaal of een verrassend element daaruit, dat trekt aandacht. Houd het in beginsel kort, sommige zaken zijn pas relevant als ernaar gevraagd wordt.
- Benoem de aanleiding duidelijk en erken dat de samenleving op sommige punten hypocriet in elkaar zit als dit wordt benoemd. Maar, blijf er niet in hangen.

13

Stimuleer kritische gedachtevorming en neem angst weg

Jongeren gaan zelf over hun gedachtes en meningen; die leggen we niet op. Het is pas een constructief gesprek als zij hun eigen verhaal kunnen vormen over criminaliteit. Het is wel belangrijk om kritische vragen over dat verhaal te stellen.

Tijdens de dialoog proberen we de deelnemers continu uit te nodigen en uit te dagen om een mening te vormen. Het bespreken van criminaliteit ligt soms gevoelig bij bepaalde groepen of buurten. Dat gaat gepaard met de angst: “Stel dat ik wat verkeerd zeg in de groep?” en “Wat gaat de gespreksleider, jongerenwerker of docent doen met onze informatie?”. We proberen deze angst weg te nemen met het benoemen dat persoonlijke informatie niet gedeeld wordt met anderen en dat het ons gaat om de relevantie van het onderwerp. We trappen ook vaak af met: “Er mogen geen namen worden genoemd en we spreken niet over zaken waar de rechter nog over moet oordelen.”

Tijdens de straatcolleges kwam naar voren dat vele jongeren al een alias opgeven wanneer er wordt gevraagd naar hun naam. Daarom is het in eerste instantie beter te vragen naar hoe ze worden genoemd.

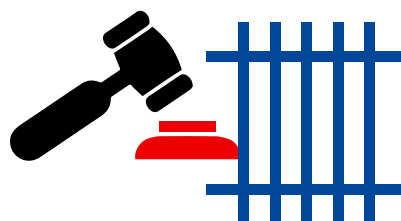
Tips

- Benadruk dat het niet gaat om ‘goed’ of ‘fout’ in de dialoog, maar om de kritische gedachtevorming en wat ze daaraan hebben in het leven.
- Laat verschillende invalshoeken van criminaliteit passeren, want met welke bril je kijkt bepaalt hoe je je voelt en gedraagt.

14

Zet ‘criminaliteit’ op de juiste manier neer

Vier de mislukkingen en ken de juiste voorbeelden. Het is niet aantoonbaar dat de meeste criminelen mislukt zijn, maar de verhalen met slechtere afloop zijn er in overvloed. Vraag aan de groep waar de top-3 criminelen wereldwijd nu zijn. Een deel ligt onder de grond, verkeert in detentie of zit in het heden opgesloten in het verleden. Zij missen belangrijke levensgebeurtenissen van familie omdat ze zich bijvoorbeeld niet kunnen laten zien uit angst om gepakt te worden.

Tips

- Belicht ‘criminele mislukkingen’, laat de schadelijke gevolgen daarvan zien door kritische vragen te stellen. Geef extra ruimte aan deelnemers die zich kunnen vinden in dit beeld.
- Zet een criminele carrière af tegen een succesvolle maatschappelijke carrière en bespreek de ‘prijs’ van delicten. Zoals gebroken moeders, het lijden aan een chronische vorm van paranoia en het verliezen van een woning- of baan(kansen).

15

Zorg voor herkenbaarheid

Veel jongeren kunnen zich niet identificeren met het nieuws van de mainstream-media. Per jaar worden ongeveer 25 tot 30 personen geliquideerd, daar zijn veelal topcriminelen bij betrokken. Jongeren denken dat dit hen niet gaat overkomen. De veelgehoorde uitspraak “Je eindigt tussen 6 planken of 4 muren” gaat niet voor hen op.

Vaak weten jongeren die criminele plannen hebben welke straf zij kunnen verwachten, dat is het ‘bedrijfsrisico’. Zoek uit welke boodschap de deelnemers die je voor je hebt raakt. Leeftijd, opgroeiomgeving en niveau van verharding zijn daarbij belangrijke pijlers. Het besparen van leed bij moeders komt bijvoorbeeld hard aan bij zoons. De lesinhoud moet herkenbaar en bruikbaar zijn voor de deelnemers. Het is bijvoorbeeld bekend dat er een buitenproportioneel aantal verdachten van plofkraken of uithalers uit een beperkt aantal wijken in de grote steden komt. Het is treffend om in het gesprek in deze wijken deze fenomenen terug te laten keren.

Tips

- Breng de inhoud dichtbij. Doe je huiswerk; refereer aan actualiteiten in de wijk of stad. Zorg dat je bekend bent met de buurten en de leefwereld waar de deelnemers vandaan komen, ook omdat je er wel eens komt.

16

Zorg voor uitdagende werkvormen

Deelnemers moeten geboeid blijven. Probeer daarbij aan te voelen wat nodig is om de aandacht vast te houden. Vandaag d dag hebben jongeren namelijk moeite om langere tijd naar anderen te luisteren, omdat hun concentratieboog afgestemd is op de 90-seconde-filmpjes die op social media voorbij razen.

Tips

- Zorg dat je een aantal werkvormen achter de hand hebt die zorgen voor het houden van aandacht. De beste vormen zijn activerend en praktisch.
- Social media (Snapchat, Telegram) staan vol met voorbeelden van beelden en fragmenten van (on)wenselijk gedrag die centraal gezet kunnen worden tijdens een werkvorm en waarop gereflecteerd kan worden. Denk aan jongeren die pronken met dure horloges en een identiteit neerzetten die niet in de buurt komt van de realiteit. Kijk bijvoorbeeld eens op Telegram en zoek op 'harde werkers'.

Foto: ANP. Fotograaf: Sabine Joosten

Foto: ANP. Fotografie: David Rozing

17

Speel met 'nice-to-know' en 'need-to-know'

Jongeren verkiezen vaak nice-to-know boven need-to-know. Ze vinden het interessant om over geruchtmakende (media) zaken of ingrijpende delicten te speculeren. Het werkt niet om deze behoefte telkens de kop in te drukken. Leren moet ook leuk zijn. Neem relevante punten uit het nice-to-know gedeelte en sla daarmee de brug naar need-to-know.

Tips

- Wees je ervan bewust dat de lessen leuk mogen zijn. Anekdoten en ervaringsverhalen trekken vaak de aandacht en lenen zich goed om inzichten te delen. Daar mogen best wat grappige details in verwerkt worden. Houd hierbij wel de focus op het ondersteunen van de kernboodschap. Het helpt als de gespreksleider 'de kunst van het vertellen' beheerst.

18

Weeg af welke informatie relevant is

Het is niet de bedoeling om onnodig diep in te zoomen op de handelwijze van een delict, of waar je gemakkelijk aan 'klusken' komt. Dan doen jongeren juist de verkeerde kennis op.

In een gesprek over ronselen gaat het vaak over de 'modus operandi' van het delict. Er wordt bijvoorbeeld gesproken over voor welke klussen jongeren in kwetsbare posities worden gevraagd. Het kan gebeuren dat een gespreksleider in een conversatie belandt over delictkansen en verdienmodellen. Het is dan belangrijk een subtiele uitweg te vinden en te wijzen naar de doemscenario's.

Een gespreksleider wil ook niet als 'nep' worden gekwalificeerd door het idee te geven de waarheid te ontlopen. Sommige jongeren zijn erg geïnteresseerd in pakkansen of willen graag praten over de bevoegdheden van de politie. Het is de taak van de gespreksleider te zorgen voor de juiste belichting. Deze kanten van criminaliteit hoeven niet ontken te worden.

Tips

- Maak ieder aangedragen onderwerp bespreekbaar en vind hierna een bruggetje naar de thema's waar het écht om gaat.
- Stel je eens voor dat ouders aan hun zoon of dochter vragen: "Wat heb je geleerd tijdens het gesprek?" Wat wil je dan dat zoon of dochter niet zegt?

19

Sluit aan bij de doelgroep en hun belevingswereld

Met het bieden van maatwerk willen we de deelnemers herkenningspunten bieden, zodat zij denken:

“Dit kan ook over mij gaan, dus het is waardevol.”

De jongeren kunnen daarentegen soms een andere betekenis geven aan bepaalde fenomenen dan professionals. Wees daarom op de hoogte van de belevingswereld van de jongeren.

We maken de lessen visueel door filmpjes en foto's in te zetten bij groepen jongeren waarvan we weten dat er sprake is van een verstandelijke beperking. Daarbij letten we op onze woordkeuze. In groepen met jongens en meisjes bespreken we bewust ook voorbeelden met een vrouwelijke hoofdrolspeler. In groepen waar velen een religieuze achtergrond hebben refereren we soms aan het geloof. Als er veel deelnemers uit dezelfde wijk komen zoeken we naar actualiteiten uit de buurt die raken aan ons thema.

Het is belangrijk te onthouden dat de betekenisgeving van jongeren kan verschillen met dat van een gespreksleider of andere professionals. Waar wij het over (online) ronselen willen hebben, zien sommige jongeren dit meer als zakelijke intuïtie. De realiteit is dat jongeren het uitvoeren van risicovolle klussen voor opdrachtgevers vaak als kans zien om door te groeien of carrière te maken. Het onder dwang plegen van delicten wordt wel als ronselen gezien door de doelgroep. Dit gebeurt alleen niet vaak, waardoor het minder herkenning oplevert bij de doelgroep.

Het is ook belangrijk dat de gastsprekers herkenbaar zijn voor de jongeren. Daarom selecteren we lokale gastsprekers die dezelfde taal spreken en met dezelfde uiterlijke kenmerken. Het gaat om personen die stevige beproevingen hebben doorstaan en toch een goede maatschappelijke positie hebben verworven. Deze sprekers zijn geen bitcoin-miljonairs of landelijke politici, want daar kunnen de deelnemers zich niet mee identificeren. Ook besteden we aandacht aan de online leefwereld van jongeren. Een groot deel van hun leven speelt zich namelijk af op sociale media.

Tips

- Pas je taal, werkvormen en het tempo aan op het niveau van de doelgroep. Peil dit door interesse te tonen in de opvattingen van de deelnemers.
- Wees verder authentiek maar bewaar een zekere afstand tot de jongeren; wees geen 'vriendje'. Stel grenzen op een respectvolle manier.
- Om te geloven in het andere perspectief moet een jongere zich kunnen identificeren. Betrek daarom lokale gastsprekers met maatschappelijk succes. Zij kunnen meer vertellen over het maken van de juiste keuzes. Ervaring in de criminaliteit is geen vereiste.
- Stel vragen, wees nieuwsgierig en gebalanceerd in het 'doorvragen'. Té direct kan overkomen als verhorend. Er teveel omheen draaien kan overkomen als te soft.

20

Schets het andere perspectief als alternatief

Tijdens de straatcolleges gaan we in gesprek over wat de juiste keuze is als criminaliteit dat niet is. Dit sluit aan bij de overtuiging van de gespreksleiders. Het brengt de plicht mee om te vertellen over wat dan wel, en vooral 'hoe'.

Bepaalde gespreksleiders vertellen over 'de weg naar boven'. Want, wat hebben zij bereikt? Waar komen ze vandaan? Welke teleurstellingen en tegenslagen hebben zij overwonnen? Wat doen zij om zichzelf te ontwikkelen en verder te komen? Hoe zitten zij er nu bij?

Daarnaast hebben we bewust een aantal gastsprekers geselecteerd met een totaal andere achtergrond dan de deelnemers, maar evengoed problemen hebben gekend en goed terecht zijn gekomen. Jongeren ontdekken zo een wereld die ze nog niet kennen, en dit opent hun blik op de wereld. Deze gastsprekers brengen nieuwe inzichten. Dit zijn personen die begrijpen dat ze een afstand tot de doelgroep moeten overbruggen.

Tips

- Betrek geen gastsprekers die opgesloten zitten in hun eigen verhaal. Het kunnen delen van eigen ervaringen is waardevol. Maar de focus ligt op het verbinden met de ervaringen van de deelnemers.
- Vind de 'haakjes' bij de jongeren. Vraag en praat door wanneer iemand aangeeft vast te lopen in het toewerken naar een toekomstperspectief.

21

Maak gebruik van de groepsdynamiek

Het lezen van de groepsdynamiek is een 'must'. Maak daarom gebruik van de dynamiek in de groep door de individuele deelnemers tijdens de oefeningen en vraagstellingen goed in te schatten. Er is weinig tijd om je als onbekende te verbinden met het publiek en een veilige sfeer te creëren. Daarom is het handig gebruik te maken van de individuen die invloed hebben op de rest van de groep. Aan de straatcolleges doen namelijk niet alleen maar deelnemers mee die gemotiveerd zijn en actief meedoen.

Tips

- Vraag actief om de mening van de dominantere deelnemers uit de groep bij complexe vraagstukken. Geef hen soms bewust meer verantwoordelijkheid bij een oefening, dit kan de nadrukkelijker aanwezigheid kanaliseren en brengt meer evenwicht in de groepsdynamiek.
- Neem het op voor de minder opvallende deelnemers. Bied hen comfort door makkelijkere vragen te stellen. Laat non-verbaal zien dat je aan hun kant staat door een schouderklopje of een knipoog en blijf hen uitnodigen tot actievere deelname.
- Zoek medestanders tijdens het framen van criminaliteit als onderwerp. Dit werkt door op de mening van de rest van de groep.

Foto: ANP. Fotograaf: Kim van Dam

Nawoord

De lessen in dit document zijn er voor alle professionals en andere geïnteresseerden. Maar ook voor onszelf. We nemen dit mee in de opzet van de komende straatcolleges. Ook wordt daarin nog meer aandacht besteedt aan pro-sociale gedragsalternatieven. De lessen worden besproken tijdens intervisies met de gespreksleiders, gesprekken met de aanvragers van de colleges en collega's met een soortgelijk doel. Bovendien vragen we de deelnemers om te leren, te reflecteren en te duiden. Daarom hebben wij de plicht om daar model in te staan.

De lessen zijn verwoord en vormgegeven met input vanuit docenten, jeugdprofessionals, ervaringsdeskundigen en wetenschappers. Op basis daarvan heeft Mathijs Zwinkels dit kunnen doorontwikkelen en beschrijven. De straatcolleges zijn een samenwerking van het Actiecentrum Veiligheid en Zorg Amsterdam-Amstelland en de Universiteit van de straat.

Colofon

Copyright
2024 Actiecentrum Veiligheid
en Zorg Amsterdam-Amstelland

Auteur
Mathijs Zwinkels

Vormgeving
Ontwerpwerk